

GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek

N^{ro}. 130.

15. Listopada 1819.

Wiadomości krajowe.

Ze Lwowa. — N: Pan raczył mocą najwyższej uchwały Swojej z d. 4. Października r. b. poruczyć najtąskawiej katedrę historii kościelnej Chrześcijańskiej przy akademii Lwowskiej Katechecie tamecznych szkół realnych JX. Onufrema Krynickiemu.

Wiadomości zagraniczne.

Zjednoczone Stany Ameryki północney.

Z Filadelfii d. 9. Września. — Mówią tu bardzo głośno o bliższej wojnie z Angliją; jedna z gazet Amerykańskich: Columbian Gentinel rozprawia o tem szczególnie przydając, że Kanada może byćz najpierwszym teatrem wojny.

Listy z Halifaxu zapewniają, że Rząd Zjednoczonych Stanów wyprawić chce na morze eskadrę pod rozkazami Kommodra Percy. Mówią, iakoby przeznaczona była przeciwko rozbojnikom morskim; lecz może będzie miała także zlecenie, zająć resztę Floryd, albotęz przynajmniej przeszkodzić, aby Prowincye te, nie wpadły w cudze ręce.

Gazety Amerykańskie dochodzą do dnia 15. Września. Żółta gorączka grassnie ciągle w Baltimore.

Ameryka Hiszpańska.

Konstytucya Zjednoczonych Stanów Ameryki południowej, datowana w Buenos-Ayres d. 22. Kwietnia i urbczyscie ogłoszona d. 25. Maia, wyszła inż drukiem. Równa się prawie wszystkim konstytucyjom, które powstały w ciągu lat 30stu.

Ani akt konstytucyi, ani uprzednie drukiem ogłoszone akta (akt niepodległości datowany w S. Miguel of Tucuman d. 9. Lipca 1816 i Manifest kongressu jeneralnego w Buenos-Ayres do Narodów z d. 25. Października 1817), nie wymieniają Prowincyje składające te Zjednoczone Stany. Wszelako akt konstytucyi podpisany jest dla Buenos-Ayres, Catamarca, Charcas, Chichas,

Co-Chabamby, Kordoby, miasta: Jujuy z obwodem, Mendoza, Mizque, Rioja!, Sanjago del Estero, San Louis, Tucuman (w części miasta i Prowincyje Peruwiańskie. Zdaie się, że Założycieli tej konstytucyi jest zamiarem, połączyć całe Peru i Chili w jedno Państwo.

Listy z Kartageny, umieszczone w gazetach Jamaikanskich zapewniają, że Jenerał Paez zdobył d. 9. Lipca Stolicę Nowey Granady, Santa Fe de Bogota, stoczywszy z Hiszpanami bitwę, w której Hiszpanie utracili 500 ludzi w zabitych, mnóstwo poymanych i amunicyę, powstańcy zaś tylko 144 ludzi. Wicekról Samanas uszedł do Baranosa; Prowincyje Socorro i Pamplona są całkiem oswobodzone, a reszta Wicekrólestwa zostaje w zupełnem powstaniu. Jeden z Jenerałów Hiszpańskich przeysć miał do Boliwara, który w ogólności lubiony jest bardzo w Nowey Granadzie. Przednią straż wysłał do Hondy, celem przecięcia Wicekrólowi odwrotu. Według niektórych wiadomości, korpus Angielski należący do wojska Boliwars wkroczył najpierwey do Santa Fe, na czele którego będący Jenerał Paez zastrzelony został.

Hiszpania.

Według najnowszych wiadomości liczone w Kadyxie na początku miesiąca Października przeszło 9000 chorych. Kilkanaście rodzin, Konzulów zagranicznych popłynęło do szpitalu wojskowego w Port-Machon. W czasie wybuchnienia tej zarazy nie było właśnie w Kadyxie Biskupa tamecznego. Dowiedziawszy się o tem opuścił natychmiast wieyskie mieszkanie swoje, i pośpieszył do miasta zarażonego chorobą, aby podobnie Belsuncem *)

*) Henryk, Franciszek Belsunc, urod. d. 4. Grudnia 1671 wstąpił przody do Zakonu Jezuitów, później r. 1709 został Biskupem Marsylskim, gdzie w latach 1720 i 1721, kiedy powietrze grassowało w tem nieszczęśliwym mieście, celował bohaterstwem Chrześcijańskim.

był pomocą i pociechą swej trzody. To szlachetne poświęcenie się, ten wzniosły przykład Chrześciańskiej miłości bliźniego, skotkował dzielnie na umysłach, i wzbudził odwagę w ludziach nayszwałniejszych. Junta najwyższa prosiła z przezorności Króla, aby do Océany 16 godzin drogi od Madrytu wysłano oddział wojska, dla zabezpieczenia Stolicy, oraz aby w samym Madrycie, ustanowić raczył Juntę zdrowia, i dóm kwarantanny. Król zezwolił na to, iakoż utworzono dom kwarantanny, na dwie mile od Madrytu, przytem zamknięte są wszystkie mniejsze wchody do Stolicy, a straż 5 bram otworem zostawionych poruczona samym mieszkańcom. Wiadomości z Andaluzji są jeszcze ciągle niepokojące. W Kadyxie liczono d. 1. Października 89 umarłych na tę zarazę, d. 2go 91, d. 3go 79, a d. 4go 82; w Sewilli zaś od d. 24. do 30. Wrzesnia zostu. Ogłoszono także d. 1. Października miasto St. Lucar de Barameda, za będące zarażonem.

Według urzędowych wiadomości z Kadyxu nastąpiła tam nieco śrogość zarazy z powodu powstania północno zachodniego wiatru. Do 4. Października umarło 1552 osób, 150 t. m. liczono 9330 chorych. Listy prywatne przydają, że Zwierzchność Kadyxęńska obawiając się głodu, zmusiła wszystkie okręty obce do opuszczenia portu. Wiadomość ta byłaby ważna dla reszty Europy, która czuwać teraz musi na brzegach swoich z podwójną ostrożnością.

Wielka Brytania.

Z Londynu d. 22. Października. — Rząd okazał niekontentowanie swoje, względem Zgromadzenia Ludu, odprawionego w Yorksbire, którego Członkami byli także niektórzy ze Szlachty, a to z tego powodu, ponieważ Zgromadzenie to zrzuciło z Urzędu Lorda Pórnicznika królewskiego Fitzwilliana. Gazeta ministeryjalna Kuryier, zapewnia powtórnie, iż Parlament zwołany tylko dla tego na dzień 23. przyszłego mca, aby rozbroić zdrajców Ojczyzny.

Księgarz Carlile obwiniony jest jeszcze za trzecie pismo. Nie przyjęto rękopisów od niego, ofiarowany za uwolnienie go do więzienia.

Gazeta Londyńska Kuryier wyraża się następnie o uchwałach Związku Niemieckiego: „Sądziemy, iż należy nam z wielką ostrożnością i skromnością sądzić o urzędzeniach przeznaczonych dla Kraju, o położeniu którego niedokładne tylko możemy mieć wiadomości i któ-

rego interes będący powodem tych urzędzeń jest dla nas obcym. Czyli duch rewolucyjny, daie się postrzegać w niektórych Państwach Niemieckich, czyli nadużywanie wolności prasy, i niepokoie zasze w niektórych Akademiach, nabawiają Rządy trwogą, czyli Związek przez nadzor cenzury wzmocnić się musi, lub czyli dla utrzymania w porządku poddanych, należy Monarchów poddać ścisley Związku; — są to pytania, które tylko w rozważeniu tak zewnętrznego iak i wewnętrznego położenia Niemiec, rozwiązaniem być mogą. Nie chcemy się zapuszczać w tę mierze w żaden rozbiór, skutek rozstrzygnię, bez owego śmiesznego oburzenia się lub zachwycania, które widzieć się dały u stronnictw naszych wszelkiego koloru z powodu tych uchwał. Ludzie ci opatrywać chcieli w Niemczech Francycię; wyrazy: duch rewolucyjny, anarchia, zasady monarchiczne; kroki nadzwyczajne i t. p. obudzają w nich tylko takie wyobrażenia, które zastosować mogą do Francyi; i nie wchodzą w rzecz, marzą to o niebezpieczeństwie kroku wstecznego, to znowu o zbawienności nasładowania. Tak uważane ich narzekania lub usiechy, nie przynoszą ich wiadomościom i rozumowi wiele zaszczytu. Żaden człowiek zapewne w Londynie nie pomyślał o tem, aby uchwały te miały bezpośredni wpływ do Anglii. Francya powinna zdarzenia zagraniczne uważać z tej samej strony iak Anglii, i każde Państwo inaczej urządzone. Niemcy zaobiedz chcą Rewolucyi, Francya, już ją przetrwała i t. d.“

F r a n c y j a .

Kommissarz Policji Dzielnicy Chaussee d'Antin zagrabił Dziennik Drapeau blanco z d. 30. Września w skutek rozporządzenia Sędziego śledczego, ponieważ pismo to zawierało artykuł, targający się formalnie na nieparuszałność przedaży dóbr narodowych, i podżegający do nieposłuszeństwa prawom stanowiącym takowe przedaże.

Słychać, że Xiążę Richelieu znayduie się w tej chwili nad Renem w dobrach P. Reinhard, Posła Francuzkiego we Frankforcie.

Według wiadomości z Bordeaux, Prefekt Departamentu Girondenskiego użył wszystkich środków, które mu roztropność doradziła, dla ochrony tej części Królestwa o zarazy panującej obecnie w Hiszpanii.

W drukarni Delanaisgo wywdziew przekładzie Niemieckim z przypiskami dzieło Profesora Görres: „Niemcy i Rewolucya.“

Z Paryża d. 23. Października. — Nieustające obelgi umieszczone w stronicznych gazetach przeciwko Ministróm, dały powód Gazecie Paryskiej: Journal de Paris, oświadczyc się względem obawy okazanej przez te gazety, iakoby wolność prassy znowu ograniczoną bydź miała, mianowicie: „Łatwo pojąć, że niektórzy pisarze, gdy się sumnienia swiego pytaią, czują skrytą obawę i nie mogą przyzwyczaić się do tej myśli, że Ministeryiam, nie zechce nigdy złożyć wędzidła ich zachwalstwą. Dziwią się sami bardzo naturalnie, że takowe naybezwestydniejsze zachwalstwo puszozają się bezkarnie. Wolność prassy stała się w ręku kilku niegodziwych ludzi środkiem, rozgłaszania bez obawy nayniedorzeczniejszych fałszów, nayzłośliwszych czernień, i nayhaniebniejszych potwarzy. Honor, cnota, patriożytm, každy przedmiot godny szacunku, wystawiony jest na pećiski ich obrażających dowolności lub ich obelg nieochylnych. Lecz to zachwał nadużycie wolności prassy, posiada samo w sobie iad, który ie trawi. Wzgarda publiczna, potępia tych dziennikarzy za obelgę wyrządzoną ludziom prawnym.“ Dziennik ten przydaie dalej, iż Ministerowie obowiązani są zewszech miar oczyścić się w oczach Ludu z tego, o co ich pisarze ci obwiniają, i niesprawiedliwie saufanie Króla; lecz mówi Dziennik ten, Izba tylko iest tem miejscem, gdzie się zwycięzko bronić potrafią. Byłoby niżej ich godności, obarczać Sądy skargami, i obciąż moralność publiczną, wymaga koniecznie skarcenia podobnych pisarzy z rzemiosła, którzy tylko znieważają powołanie uczonego, przecież nie należy przepowinać, iak słabem dziełem iest taka wolność prassy, której nadużyciom zapobiedz nie można bez obawy, aby iey samey nie zniszczyć.

W skutek rozporządzenia Ministra woyny, ma z powodu nowego naboru zaciągowych každy pułk iazdy ciężkiej liczyć 300 ludzi, dragonów 400, strzelców i huzarów 480, artyleryi konney 275, batalion pontonierów 250 nakoniec pułki inżynierzy 550.

Stychać, że na wyspie Korsyoe pokazala się także choroba zarazliwa, której właściwy gatunek nie iest ieszcze wiadomym, z tem wszystkiem nabawiła mieszkańców nie mało trwogi.

Zjednoczone Niderlandy.

W Niderlandach rozpoczął się ma wkrótce process bardzo ciekawy. Był Król Hollenderski (Ludwik Bonaparte) kupił w Harlem pałac u kupca Hope, gmach nay-

piękniejszy w całej Hollandyi. Teraźniejszy Król, iego następca, wziął ten pałac w posiadłość. Teraz utrzymuje Król dawniejszy, iż pałac ten iest iego własnością prywatną, terażniejszy zaś przeciwnie, że iest Skarbowa. Z tem wszystkiem wolał pogodzić się w dobraci z poprzednikiem swoim i ofiarował mu 200,000 Zł. Reń. i gdy to zdawało się tamtemu za mało, 500,000 Zł. Reń. Gdy atoli poprzednik iego nie chciał nic na kupnie tracić, Król terażniejszy żądał w tem zdania siedmiu pierwszych prawników w Kraiu; z tych oświadczyło się czterech za Królem, a trzech za Ludwikiem Bonapartem. Pierwszy więc dopuszcza processu, który toczyć się ma w Amsterdamie w Trybunale pierwszej Instancyi. Ludwik Bonaparte oddał sprawę swoją Dehtcrowsi Mayer, którego poczytną za pierwszego w Hollandyi juryste.

N i e m c y.

Z Wiesbaden d. 20. Października. — Przy ogłoszeniu uchwał seymowych Związku Niemieckiego, ustanowił ieszcze Rząd nasz osobno, iż młodzież oddająca się służbie publiczney, gdy już wychodzi z Akademii, w której nauk słuchała starać się ma u nadzwyczajnego Pełnomocnika Rządowego o zaświadczenia, iako w tajnych, nie npoważnionych towarzystwach, w szczególności zaś w towarzystwie tak zwanego powszechnego Chłopcowsstwa, albo nigdy nie znajdowała się, alboteż po ogłoszeniu uchwały Seymowej Związku, zaraz wystąpiła z niego.

Doktor Oken powracają do Monachium d. 27. Października, iechał przez Norymbergię. Jedzie znowu do Jeny, gdzie według Korrespondenta dla Niemiec, całą ziemię bez przerwy zabawić się myśli, i zatrudnić się częścią dalszem redagowaniem pisma swojego Izis, częścią poprawianiem historyi naturalney dla szkół.

Doktor Birne, który wydawał naprzód pismo czasowe: Waga, i Gazetę Stann Frankfurtską, na końcu zaś zwane pismo Zeitschwingen (skrzydła czasu), udać się chce do Paryża.

Dnia 24. Października przechodził przez Ratyzbone do Mogunoyi oddział woyska Austryjackiego złożony ze 425 ludzi.

W ł o c h y.

Według wiadomości z Rzymu, wyiechali z tej Stolicy poźegnawszy się Oyoem S. PP. Türkheim i Schmitz Grollenburg wystąpi do Stolicy Apostolskiej od niektórych

Xiążat Protestanckich i Państw Związku Niemieckiego z nadzwyczajnym Poselstwem.

T u r c y i a.

Z *Konstantynopola d. 25. Września.* — Przeszłego tygodnia była świadkiem Stolica tutejsza zdarzenia, należącego do pamiętniejszych od czasu panowania Sultana Mahmuda. Jest to upadek najpierwszych rodzin Ormian Katolickich, który zrzucił oraz polityczne zniszczenie wszystkich Członków ich Wyznania. W. Sultana wyprosił był rodzinie Ormiańskiemu Düzeglu, którą obsypywał łaskami, całą mennicę w dzierżawę i oddał pod jego zarząd, zostawiwszy zwierzchny nadzór Prezesowi Abdurrahmanowi Beg, Muzulmanowi. Niedawno posunięty był na Ministra spraw wewnętrznych (*Kiaja Beg*); wszelako z dostojenstwem tem, wybiła godzina zgony jego i podrzędnych. — W nocy z d. 11. na 12. b. m. z rozkazu nowego Intendenta mennicy, (*Sarbecchane Emini*) który zaraz przy objęciu tego urzędu okazał sobie kazał książki rachunkowe, i wnet odkrył niedobór 22,000 kias (jedenastu milionów piastrow) aresztowano dzierżawców mennicy Düzeglu, i wsadzono ich do więzienia będącego w gmachu menniczym. Wstępek ten stał się tem większy, ponieważ dopuścili się nadto monetę 25, 12 1/2 i 6 1/4 piastrową wybić co do wewnętrznej i prawdziwej wartości, mniej jeszcze ważącą, niż niedoważać była powinna podług woli i wiedzy Rządu. Gdy atoli nadażycie to, iako Düzeglowie okazali, nastąpiło z rozkaz Abdurrahmana Bega, a przynajmniej przez dobrze opłacone pobłażanie jego, Urzędnik ten posunięty dopiero przed 4 tygodniami na dostojność Ministra spraw wewnętrznych zrzucony został z tej godności d. 17go z rana, właśnie pod ten czas, kiedy z Reis - Efendym szedł do W. Wezyra. W. Podkomorzy (*Kapidilar Kiajajassi*), zatrzymał go przy samych drzwiach okazał własnoręczny rozkaz Sultana, i oświadczył mu, iż nie może już więcej powrócić do domu, ale udać się musi do pałacu Marszałka Państwa (*Tszausz-Baszy*), i tam pozostać. Podtenczas opieczętowano domy jego i zabrano jego skarby, które miały być bardzo znaczne. — Zabezpieczywszy się Rząd co do rodziny Düzeglu i majątku ich tak ruchomego iako i nieruchomego, toż samo uczynił z drugimi Ormianami, używanymi albo

przy samym warsztacie menniczym, albo też do zakupowania kruszcu surowego. Jakkolwiek ludzie ci byli w ogólności nieochrzesani, i ograniczeni, potrafilo jednakże nabierać bogactwa, powstawiali pałace, pozakładali ogrody i zdradzili skłonność do zbytku i okazałości, która wzbudzała zazdrość i zawiść w drugich Muzulmanach, osobliwie w Janczarach, nieukontantowanych prócz tego, z powodu tej złej co do wewnętrznej wartości monety; co właśnie przyspieszało upadek, i pogorszyło karę winowajców. Cały majątek ich opieczętowano, znalezione pieniądze i kruszce, zabrano do mennicy, i wyznaczono Kommissyję, złożoną ze czterech znakomitych Urzędników Stanu Turckich, którzy wraz z Fiskussem W. Sultana śpisać mają cały majątek owieczonych. Żony, dzieci i sług ich oddano pieczy Patriarchy Ormiańskiego.

Stan zdrowia w Konstantynopolu i okolicy jest ciągle tak niepokojącym, iako było na początku tego miesiąca. Szpitale są zawsze pełne oborych, gdzie z trzech rzadko jeden wyzdrowieje. Między Turkami i Żydami, którzy ani choć wiedzieć o środkach zaradczych, i zapobiegających szerezeniu się choroby, wzmagają się coraz więcej zaraza. Uważają wszyscy że zaraza ta, nie była jeszcze od r. 1812 tak szkodliwą i rozszerzającą się, iako w porze terazniejszej.

Z *Jassy d. 30. Października.* — Przedwczora, to jest d. 28go odprawił to uroczyste wiażd Xiążę Meltański i Wołoski (Suzzo) człowiek piękny nie mający nad lat 36 do 40tu. Błask i świetność odznaczały się we wszystkim. Orszak ruszył od klasztoru Galatha położonego po Jassami. Xiążę ubrany był w szatach Xiążęcych i miał Xiążęcą czapkę (*kuka*) na głowie. Kilka tysięcy ludzi prowadziło ten cały poczet pośród ciągłych okrzyków: Niech żyje! Xiążę otoczony był licznym Dworem swoim i Magnatami Kraiu. Cały poczet ciągnął przez główny gościniec aż do pałacu Xiążęcego, gdzie Xiążę wysiadł, i dawał posłuchanie przesiadującym tamże Ajentóm różnych Dworów, którym przyrzekł bronić praw i wolności poddanych obcych Mocarstw w tym Kraiu mieszkających, a potem przyymował uroczyste Bojarów. Rozdawano potem między tych Magnatów kosztowne futra iako ofiarowane im od Xiążęcia podarunki w wartości przeszło 80,000 piastrow. Bojarowie zamczyli Xiążęcia 500,000 piastrow.